

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Viite VM/504/03.01.00/2017

Asia **MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN LAUSUNTO MAAKUNTIEN RAHOITUSTA KOSKEVAN LAKILUONNOKSEN (HE 15/2017) TÄYDENTÄMISEKSI**

Valtiovarainministeriö on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriön lausuntoa luonnoksesta maakuntien rahoitusta koskevan lakiehdotuksen täydentämistä koskevaksi hallituksen esitykseksi (HE 15/2017).

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleiset huomiot

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä menettelyn luomista sellaisten tietyn maakunnan hoidettaviksi säädettyjen viranomaistehtävien rahoittamiseksi, joita maakunta hoitaisi valtakunnallisen edun eikä maakunnan omien erityispiirteiden näkökulmasta. Tällaisten tehtävien rahoitus on järjestettävä joko korvamerkittynä maakuntien yleiskatteellisen rahoituksen suoraan edellä mainittuihin tehtäviin suunnattavana osuutena, tai säilyttämällä rahoitus tehtävää ohjaavien ministeriöiden erillismomenteilla lakiehdotuksen 1 luvun 1 §:n mahdollistamalla tavalla erikseen säätämällä. Maa- ja metsätalousministeriön toimialalla tällaisia tehtäviä ovat patoturvallisuusviranomaisen tehtävät, jotka Kainuun maakunta hoitaisi valtakunnallisesti, sekä Varsinais-Suomen maakuntaan keskitettävä EU-kalastusvalvonta. Tehtäviin liittyviä rahoitettavia kustannuksia ovat lähinnä henkilöstömenot.

Työ- ja elinkeinoministeriön lakiehdotuksessa kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa (15.3.2017) esitetään, että Uudenmaan kasvupalveluiden rahoitus järjestettäisiin lakiehdotuksen alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden rahoittamisesta 12 §:n mukaisesti korvamerkittynä. Jos Uudenmaan kasvupalveluiden rahoitus järjestetään tällä yleiskatteellisen maakuntarahoituksen periaatteista poikkeavalla tavalla, tulisi vastaavaa menettelyä voida soveltaa myös muissa perustelluissa erityistapauksissa, kuten yllä kuvattujen keskitettyjen valtakunnallisten tehtävien rahoituksessa.

Ministeriö pitää maakuntien rahoituksen osalta tärkeänä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenomäärärahat siirtyvät kokonaisuudessaan maakunnille, eikä esimerkiksi keskusten sopeuttamistoimien johdosta syntyneitä säästöjä osoiteta substanssitehtäviin.

Maakuntien rahoituksessa maa- ja metsätalousministeriölle on tärkeää riittävän resurssin mahdollistaminen erityisesti EU-rahoituksen turvaamiseksi ns. maksajavirasto-tehtävissä. Maksajavirastotehtävien laatukriteerien täyttymättömyys esimerkiksi valvontatehtävien riittämättömän resurssin takia voi johtaa EU-komission tarkastuksen myötä tukien maksamisen osittaiseen tai täydelliseen keskeyttämiseen. Virheellinen toiminta voi johtaa jopa kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksiin.

Ministeriö pitää huolestuttavana sitä, että EU-rahastojen säännösten perusteella maksettavia tukimääriä pidetään suoraviivaisesti maakunnille siirtyvinä erinä. Tässä yhteydessä termit pitäisi muotoilla siten, että esiin tulee se, että kysymys on maakuntien kautta kanavoituvista (tai maksettavista) valtakunnallisista määrärahoista. Edellä kerrotuista EU-rahoituksen keskeytys- ja rahoitusoikaisusyistä määrärahojen kanavoitumiseen sisältyy myös epävarmuustekijöitä.

Ympäristöterveydenhuolto

Ministeriö toteaa ympäristöterveydenhuollon rahoituksen osalta, että rahoitus määräytyisi pääsääntöisesti maakunnan väestömäärän perusteella, minkä lisäksi harvasta asutuksesta aiheutuvia korkeampia kustannuksia kompensoitaisiin asukastiheyskertoimen avulla. Ympäristöterveydenhuoltoon sisältyy paljon maatalouteen liittyvää valvontaa, josta ei peritä valvontamaksuja. Ministeriö katsoo näin ollen aikaisemminkin esiin tuodun tavoin, että pienissä maatalousvaltaisissa maakunnissa väestömäärä ei ole hyvä kriteeri valvontatehtävien rahoitukselle. Maakuntauudistuksessa tulisi huolehtia siitä, että rahoitus riittää valvonnan suorittamiseen.

Lisäresurssitarpeiden huomioiminen

Maa- ja metsätalousministeriö pitää huolestuttavana, ettei maakuntien rahoituslakiehdotus sisällä mahdollisuutta kohdistaa valtion esittämää erillisrahoitusta maksajavirastotehtävien, kuten viljelijätukien valvontatehtävien hoitamiseen. Ainoa mahdollisuus lisärahoitukseen on maakunnan itsensä hakemuksesta tehtävä rahoituksen harkinnanvarainen korottaminen. Sen edellytyksenä on, että maakunta on lisärahoituksen tarpeessa ensisijaisesti poikkeuksellisen tai tilapäisen maakuntatalouteen liittyvän vaikeuden vuoksi. Yksittäisiin tehtäviin, kuten maksajavirastotehtäviin liittyviin resurssivajauksiin rahoituksen harkinnanvarainen korottaminen ei esityksen mukaan sovellu.

Lisäresurssitarve voi ilmetä esimerkiksi EU:n edellyttäessä kohtuullisen nopealla aikataululla valvontavelvoitteen lisäämistä. Resurssivajaus näissä tehtävissä voi johtaa tuensajille maksettavien tukimaksujen viivästymiseen.

Maksuista säättäminen

Ministeriö katsoo, että maakunnan suoritteiden maksullisuuden perusteista ja maksujen suuruudesta olisi tarpeen valmistella yleislainsäädäntöä. Nyt sellaista ei ole valmisteltu, vaan maksujen periminen jää maakunnallisten maksutaksojen ja erityislakeihin sisältyvien yksittäisten maksusäännösten varaan. Asiakasmaksut tulevat siten vaihtelevaan maakunnallisesti, mikä on ongelmallista ottaen huomioon yhdenvertaisuusnäkökohdat ja se, että rahoitus toimintaan tulee valtiolta.

Erillismomentit

Ministeriö esittää, että momentti 30.10.43 (Luopumistuet ja -eläkkeet) poistettaisiin erillismomenteista. Määräraha on Melan käytössä. ELY-keskukset tai kunnat eivät ole osallistuneet myöntöprosessiin, joten eivät myöskään maakunnat jatkossa. ELY-keskuksissa on osin tehtävään liittyvä valvonta tällä hetkellä. Valvontatehtävä rahoitetaan ELY-keskusten toimintamenoista, jotka siirretään uudistuksessa maakunnille.

Lomituspalvelut

Maatalouden lomituspalveluiden rahoituksen osalta ministeriö toteaa, että rahoitusosuu- den riittävyyttä on tässä vaiheessa mahdotonta arvioida. Ministeriö katsoo myös, että tietyn prosenttiosuuden mukaan myönnettävä rahoitus maakunnille ei vastaa tarpeita. Määrärahan voisi kohdentaa paremmin säilyttämällä korvausmäärärahat erillismomenttil- la. Esityksen mukaan näin tehtäisiin turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun menoissa. Tilannetta parantaisi, että myös momentti 33.80.40 "Valtion korva- us maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin" säilytettäisiin erillismomenttina. Tällöin vain hallinnon menot rahoitettaisiin yleiskatteiselta momentilta.

Eläintilojen määrän huomiointi muuten kuin lomituspalveluiden kautta

Ministeriöllä on huoli siitä, että lomituspalveluiden kautta tuleva korotus eläinvaltaisten maakuntien rahoitukseen ei kata sitä eroa, jota maataloushallinnon tehtävissä on kas- vin- ja eläintuotantoon eri tavalla painottuneissa maakunnissa ja muun muassa valvon- tatehtävien vaativuuteen ja resursointiin liittyvissä kysymyksissä erilaisten maakuntien välillä. Ministeriö pitäisikin siten tarpeellisena tämän rahoituksen korottamista tai asian huomioimista muulla tavalla.

Muut huomiot

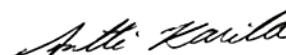
Aluehallintovirastoista siirtyvien tehtävien nykyistä rahoitusta ja henkilöstöä koskevassa kohdassa pitäisi hallituksen esitysluonnoksen sivun 4 ensimmäisessä kokonaisessa kappaleessa todeta elintarvikevalvonnan ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ohjaus- tehtävien siirtäminen Elintarviketurvallisuusvirastoon seuraavasti: "... sekä pääosa eläin- ten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta. Eviraan siirretään elintarvikevalvonnan ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ohjaustehtävät".

Lisäksi todetaan, että esitysluonnoksen yleisperusteluissa tulisi täsmentää terminologiaa ministeriön toimialan osalta siten, että ilmaisun "maatalous- ja viljelijätukihallinto" sijaan käytettäisiin joko maakuntalain 6 §:n ilmaisua "maatalous ja maaseudun kehittäminen" tai ilmaisua "maaseutu- ja viljelijätukihallinto".

Kansliapäällikön sijaisena,
osastopäällikkö

Juha S. Niemelä

suunnittelupäällikkö

Antti Karila